

POSTANOWIENIE

Dnia 4 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski

w sprawie z odwołania A. J.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C.
o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 kwietnia 2017 r.,
na skutek skarg kasacyjnych organu rentowego i odwołującego się od wyroku Sądu
Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata E. G. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 11 lutego 2016 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w R. z 8 marca 2015 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z 14 listopada 2014 r. odmawiającą wnioskodawcy odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu chorobowego określonych decyzją z 6 października 2003 r. w kwocie 54.305,94 zł w ten sposób, że odstąpił od żądania

zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu chorobowego określonego decyzją z 6 października 2003 r. w połowie (pkt 1); oddalając dalej idącą apelację wnioskodawcy (pkt 2), oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania (pkt 3).

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył wnioskodawca oraz organ rentowy.

Wnioskodawca, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika z urzędu, zaskarżył wyrok w części oddalającej jego apelację, co do kwoty 27.152,97 zł. W skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie: (-) art. 233 k.p.c. poprzez przyjęcie, że w sprawie nie zachodzą szczególne okoliczności związane ze stanem zdrowia, sytuacją osobistą i majątkową, które na gruncie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych skutkują możliwością odstąpienia do żądania zwrotu należności przez organ rentowy od wnioskodawcy w całości, a także poprzez przyjęcie, że wnioskodawca jest w stanie spłacać zadłużenie wobec ZUS Oddział w C., ponieważ posiada wartościowe składniki majątku przede wszystkim nieruchomości, które może spieniężyć; ponadto poprzez dowolne ustalenie, że wnioskodawca pracuje i otrzymuje co miesiąc wynagrodzenie z tytułu świadczonej pracy; (-) art. 328 § 1 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia w sposób zdawkowy, nie wyjaśniający w pełni motywów, jakimi kierował się Sąd drugiej instancji. Zarzucono również naruszenie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że stan zdrowia wnioskodawcy, jego warunki osobiste i majątkowe nie są okolicznościami skutkującymi możliwością odstąpienia od żądania zwrotu należności przez organ rentowy w całości.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, pełnomocnik wnioskodawcy wskazał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie na potrzebę dokonania wykładni pojęcia uzasadnionych okoliczności umożliwiających odstąpienie przez organ rentowy od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w całości na gruncie art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz konieczności wykładni tego przepisu wobec niejednolitej linii orzeczniczej sądów powszechnych w tym przedmiocie i brak wymienienia w ustawie ich przykładowej

listy. W ocenie wnioskodawcy rozpoznanie sprawy wymaga rozstrzygnięcia, czy w przedmiotowej sprawie stan zdrowia wnioskodawcy, jego warunki osobiste i majątkowe są szczególnymi okolicznościami na gruncie art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych umożliwiającymi odstąpienie od żądania przez organ zwrotu w całości nienależnego świadczenia. Pytanie to, zdaniem skarżącego, jest uzasadnione wobec faktu niejednolitej linii orzeczniczej sądów powszechnych w tym zakresie, braku jednoznacznego stanowiska doktryny oraz niejednoznacznego brzmienia przepisu ustawy, który nie wymienia nawet przykładowo katalogu tychże szczególności okoliczności. Skarżący podkreślił, że w tej sprawie zapadły trzy rozstrzygnięcia – jedna decyzja i wyrok Sądu pierwszej instancji – odmawiające racji skarżącemu, oraz Sądu drugiej instancji, w którym Sąd przychylił się do żądania skarżącego w połowie. Jego zdaniem rozstrzygnięcia te dowodzą niejednoznaczności materii prawnej i jej skomplikowania.

Organ rentowy zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w części – co do pkt. 1 i 3. Zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną subsumcję ustalonego stanu faktycznego do treści przepisów, prowadzącą do niewłaściwego zastosowania art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i przyjęcie, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności przemawiające za częściowym (w połowie) odstąpieniem od żądania zwrotu zadłużenia ubezpieczonego, pomimo jednoczesnego ustalenia, że ubezpieczony posiada majątek, z którego możliwe jest zaspokojenie należności ZUS.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, organ rentowy wskazał, że skarga jest oczywiście uzasadniona z powodu rażąco błędnej subsumcji ustalonego stanu faktycznego do treści przepisów, co w konsekwencji prowadzi do niewłaściwego zastosowania art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Należy jednocześnie podkreślić, że w ramach tzw. przedsądu badaniu podlega zaistnienie okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, co ma umożliwić wybór jedynie takich spraw, które powinny zostać rozpoznane przez organ najwyższego szczebla sądownictwa ze względu na interes publiczny (por. postanowienie SN z 26 stycznia 2011 r., I UK 295/10, niepubl.).

Odnosząc się w pierwszej kolejności do wniosku pełnomocnika wnioskodawcy, w którym wskazuje się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego związanego z wykładnią art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – a ściślej, uwzględniając powołaną tam argumentację, z wykładnią art. 84 ust. 8 pkt 1 ww. ustawy, należy zauważyć, że zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to zagadnienie prawne związane z określonym przepisem prawa lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw (por. postanowienie SN z 16 maja 2008 r., I UK 16/08, LEX nr 818572). Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń lub oceny dowodów (por. postanowienie SN z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, LEX nr 1674437).

Wniosek pełnomocnika wnioskodawcy nie spełnia powyższych warunków. Zgodnie z art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,

zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności. Przesłanka zastosowania tego przepisu „*zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności*”, zawiera zwrot niedookreślony, przez co jego zastosowanie jest ściśle uzależnione od konkretnych okoliczności faktycznych. Oznacza to, że nie jest możliwa taka wykładnia tego przepisu, która zawierałaby swoiste „wytyczne”, w jakich (kazuistycznych) przypadkach zachodzą (lub nie zachodzą) szczególnie uzasadnione okoliczności, o których mowa w art. 84 ust. 8 pkt 1 ww. ustawy. Uwzględniając powyższe, wskazana przez skarżącego kwestia sprowadza się do zwykłej wykładni i stosowania prawa w konkretnym stanie faktycznym. Z tej przyczyny kwestia prawidłowej wykładni art. 84 ust. 8 ww. ustawy w zakresie przesłanki określonej w pkt 1 nie może stanowić istotnego zagadnienia w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. postanowienia SN z 7 stycznia 2014 r., I PK 272/13, LEX nr 1646072 czy postanowienie SN z 3 lutego 2014 r., I PK 237/13, LEX nr 1646071 oraz powołane tam orzeczenia).

Przechodząc do rozważenia wniosku organu rentowego o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, na wstępie należy wskazać, że w przypadku powołania się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej jako przesłankę przyjęcia jej do rozpoznania, skarżący powinien wykazać, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym jego ocenie wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz przedstawić argumenty wskazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Organ rentowy nie wykazał, że w związku z zarzucanym naruszeniem art. 84 ust. 4 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona i zasługuje na przyjęcie do rozpoznania. Uwzględniając treść art. 84 ust. 4 pkt 1 ww. ustawy oraz ustalone w tej sprawie okoliczności faktyczne, w ocenie Sądu Najwyższego zaskarżone orzeczenie nie jest dotknięte kwalifikowanymi brakami i nie jest oczywiście nieprawidłowe, a tym samym skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tych przyczyn, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

Uwzględniając wniosek pełnomocnika wnioskodawcy, o kosztach postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej orzeczono na podstawie § 4, § 15 ust. 2 oraz § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801) w zw. z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1999) oraz na podstawie art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 391²¹ k.p.c.